
Fråga bl.a. om en tjänsteman vid en socialförvaltning bröt mot bestämmelsen om s.k. förundersökningssekretess i 5 kap. 1 § första stycket 1 sekretesslagen (1980:100) när hon informerade en person om att han var misstänkt för brott mot ett barn

Bakgrund

Den 31 januari 2007 inkom AA och BB med en anmälan till JO med klagomål mot socialförvaltningarna i Finspångs och Norrköpings kommuner (JO:s dnr 473-2007). Klagomålet gällde att en tjänsteman vid någon av förvaltningarna hade underrättat en person, CC, om att han var misstänkt för våldtäkt mot ett barn, DD, innan polisförhör hade hållits med CC.

Det gick inte att med ledning av anmälan och inhämtad utredning klarlägga om och i så fall från vilken förvaltning den ifrågavarande uppgiften hade lämnats ut. JO bedömde det inte som meningsfullt att gå vidare i saken och avslutade ärendet genom ett beslut den 5 april 2007.

Anmälan

I en ny anmälan vidhöll BB klagomålet. Hon upplyste att det var socialförvaltningen i Åby-Krokek i Norrköpings kommun som, genom socialsekreteraren EE, hade skickat ett brev med information till den misstänkte. Hon uppgav att en kopia av brevet fanns hos Polismyndigheten i Östergötlands län.

Utredning

Det brev som socialförvaltningen hade skickat till CC inhämtades från Polismyndigheten i Östergötlands län. I brevet hade EE anfört följande.

Jag arbetar som socialsekreterare på Åby socialkontor och har sökt dig på mobiltelefonnumret ett par dagar, men har inte lyckats nå dig. Det har kommit in en anmälan om oro för din dotter, FF, från BUP Elefanten i Linköping. Anledningen är att du är misstänkt för att ha begått en våldtäkt på en minderårig flicka i Finspång.

FF:s mamma GG har kommit till socialkontoret och fått information om BUP:s anmälan om oro gällande FF. GG har pratat med FF, som sagt att hon inte har utsatts för någon form av sexuellt närmande av dig. FF:s mamma GG bedöms kunna tillgodose FF:s eventuella skyddsbehov. Vi har rekommenderat GG att själv följa upp hur det går med den polisiära förundersökningen genom att kontakta

åklagarmyndigheten. Därmed kommer BUP:s anmälan till socialtjänsten inte att leda till några vidare åtgärder. [– –]

Ärendet remitterades till Socialnämnden i Norrköpings kommun, som anmodades att yttra sig över det som anfördes i både den tidigare och den nya anmälan till JO. I ett remissvar anförde nämnden i huvudsak följande.

Sammanfattning

AA och BB har anmält socialkontoret i Norrköping med anledning av att en man informerats om misstanke om brott innan polisen kallat till förhör.

Kontakt har tagits med enhetschef GG, handläggande socialsekreterare EE och polisinspektör HH. Det finns inget som motsäger att mannen underrättades om anmälan innan han kallades till polisförhöret. Handläggaren hade vid anmälan från Finspångs kommun fått intryck av att mannen redan var delgiven misstanke om brott.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

AA och BB har anmält till Riksdagens ombudsmän att de är missnöjda över socialkontorets i Norrköping handläggning rörande ett enskilt ärende. Enligt anmälarna har en man brevledes från socialkontoret informerats om att han är misstänkt för ett sexualbrott innan polismyndigheten kallat honom till förhör. Enligt anmälarna har det inneburit att den misstänkte mannen haft tid och möjlighet att påverka samt hota berörda parter.

Telefonsamtal 2007-08-08 med enhetschef GG

GG var enhetschef på det aktuella socialkontoret sommaren 2006. Den misstänkte mannen bodde inom upptagningsområdet och det eventuella brottet riktade sig mot en minderårig i en annan kommun. Han hade dock en minderårig dotter som man skulle bedöma skyddsbehovet för. GG säger att de gjorde en förhandsbedömning utifrån de uppgifter som bland annat grundade sig på ett samtal med flickans mamma. De bedömde flickans skyddsbehov som tillgodosett. Med anledning av detta beslutades det att inte inleda utredning. GG kan inte påminna sig om när brevet skickades tidsmässigt i förhållande till när mannen skulle förhöras.

Telefonsamtal med socialsekreterare EE 2007-08-07 samt 2007-08-08

Vid telefonsamtal säger EE att hon hade intryck av att mannen redan var delgiven misstanke om brott när hon fick anmälan från Finspångs kommun. EE ansåg därför att hon kunde skriva till honom för att meddela att utredning inte skulle inledas på hans dotter. Hade EE vetat att mannen inte varit underrättad hade hon inte skickat brevet. Vidare säger EE att hon i samråd med enhetschef GG efter förhandsbedömning beslutade att inte inleda utredning kring mannens dotter. Något åklagarsamråd hade inte skett. Hon tycker att det är djupt olyckligt om brevet har inneburit att en eventuell rättsprocess har påverkats.

Telefonsamtal med polisinspektör HH 2007-08-08

HH säger att han minns att mannen hade med sig brevet när han kom till polisförhöret och att han därigenom var underrättad om brottsmisstanken. HH har ingen anteckning om när han kallade till förhöret som hölls 2006-08-23. Dock brukar kallelser till förhör ske dagen före eller samma dag. Så långt som en månad i förväg är otänkbart att han skulle ha kallat.

Handlingar i ärendet

Av handlingar i ärendet framgår det att socialkontoret gjorde en förhandsbedömning kring mannens biologiska dotters skyddsbehov. Enligt uppgift på förhandsbedömningen hade föräldrarna gemensam vårdnad men denna uppgift är felaktig. Modern har varit ensam vårdnadshavare sedan dottern föddes. Utifrån

denna felaktiga uppgift ansåg handläggaren att pappan borde underrättas om att utredning inte skulle inledas.

Bedömning

Utifrån samtal och handlingar i ärendet framkommer det att handläggaren trodde att den brottsmisstänkte redan var delgiven misstanke om brott. Det står dock klart att det var mindre lämpligt att information skickades innan delgivning hade skett.

Nämnden fogade till sitt remissvar handlingar i ärendet rörande förhandsbedömningen.

BB kommenterade remissvaret.

JO lånade från Polismyndigheten i Östergötlands län in den förundersökning som gällde den misstänkta våldtäkten.

I ett beslut den 4 februari 2009 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Av utredningen framgår att Socialnämnden i Finspångs kommun den 30 maj 2006 erhöll en uppgift om att CC skulle ha förgripit sig mot barnet DD. Socialnämnden gjorde en anmälan till polisen i början av juni 2006, och den anmälan ledde till att en förundersökning inleddes. Under förundersökningen hördes flera personer, bl.a. DD den 7 juni.

Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) anmälde en kort tid därefter till Socialnämnden i Finspångs kommun oro för CC:s dotter FF som bodde i Norrköpings kommun. Med anledning av de uppgifter som BUP hade lämnat gjorde Socialnämnden i Finspångs kommun en anmälan om oro för barn till Socialnämnden i Norrköpings kommun. Av anmälan framgick att BUP Elefanten hade uttryckt oro för umgänget mellan FF och CC. Vidare framgick att CC hade polisanmälts för våldtäkt mot ”sin tidigare sambos dotter som är i samma ålder som FF”.

Socialförvaltningen i Norrköpings kommun kontaktade FF:s mor med anledning av anmälan. Mot bakgrund av vad som då kom fram bedömdes FF:s skyddsbehov vara tillgodosett, och någon utredning avseende FF:s förhållanden inleddes därför inte.

Socialförvaltningen i Norrköpings kommun underrättade CC och FF:s mor om sitt ställningstagande i brev den 26 juli 2006.

CC hördes av polis angående misstankarna mot honom den 23 augusti 2006. Han förnekade därvid att han hade begått något brott mot DD.

Åklagaren beslutade den 6 september 2006 att lägga ned förundersökningen mot CC.

Socialnämnden ska enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) utan dröjsmål inleda utredning av vad som t.ex. genom en anmälan har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Av 11 kap. 2 § tredje stycket samma lag följer att om socialnämnden inleder en utredning av om nämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd, ska den som berörs av en sådan utredning underrättas om att en utredning inleds. Om socialnämnden efter en s.k. förhandsbedömning finner att det saknas anledning att inleda en utredning föreligger däremot inte någon sådan skyldighet. Huruvida en vårdnadshavare i ett sådant fall ska underrättas om att en anmälan har kommit in och nämndens bedömning av den kan inte besvaras generellt utan beror på omständigheterna i det enskilda fallet.

Mot bakgrund av den kontakt socialnämnden hade haft med FF:s mor, som dessutom var ensam vårdnadshavare, framstår det som naturligt att handläggaren underrättade henne om att nämnden inte skulle inleda en utredning.

CC, som inte hade del i vårdnaden om FF, hade emellertid i princip inte någon rätt till information från socialförvaltningen. Utgångspunkten har i stället varit att socialförvaltningen på grund av den sekretess som enligt 7 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) gäller inom socialtjänsten inte kunnat lämna ut några uppgifter om FF till honom. Den fråga som nämnden hade tagit ställning till rörde dock främst FF:s behov av skydd i samband med umgänge med CC. I ett ärende vid socialnämnden i en sådan fråga får den umgängesberättigade föräldern anses inta ställning av part (se JO:s ämbetsberättelse 2008/09 s. 287). Jag finner inte skäl att rikta någon kritik mot att handläggaren underrättade CC om att en utredning inte skulle inledas rörande FF:s kontakt med honom. I brevet till CC angavs dock även att han var misstänkt för att ha begått ”en våldtäkt på en minderårig flicka i Finspång”. Frågan huruvida den uppgiften kunde röjas för CC är mer komplicerad eftersom det pågick en förundersökning om saken.

Enligt 5 kap. 1 § första stycket 1 sekretesslagen om s.k. förundersökningssekretess gäller sekretess för uppgifter som hänför sig till förundersökning i brottmål, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. Enligt tredje stycket i samma paragraf gäller sekretess enligt första stycket även i annan verksamhet hos myndighet för att biträda bl.a. åklagarmyndighet eller polismyndighet med att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott.

Förundersökningssekretessen gäller i första hand hos åklagar- och polismyndigheterna och andra myndigheter inom rättsväsendet. Att sekretessen gäller för ”uppgift som hänför sig till” förundersökning innebär dock att sekretessen gäller även för uppgifter som lämnas vidare från någon av de i bestämmelsen angivna myndigheterna till en annan myndighet (se Regner m.fl., Sekretesslagen – En kommentar, s. 5:5). I praxis har 5 kap. 1 § första stycket

1 och tredje stycket sekretesslagen befunnits tillämpliga på hos en kommun förvarade uppgifter som hade lämnats från kommunen till en polismyndighet med

anledning av misstankar om brott och som även ingick i materialet i en pågående förundersökning (se RÅ 2002 ref. 103).

I det nu förevarande fallet var det inte Socialnämnden i Norrköpings kommun som hade gjort en polisanmälan. Nämnden hade inte heller fått uppgiften om brottsmisstanken mot CC från polisen eller åklagaren inom ramen för en förundersökning, utan uppgiften hade kommit in till nämnden i en anmälan om oro för FF. Det kan finnas visst utrymme för olika uppfattningar om hur man ska se på sekretessen enligt 5 kap. 1 § sekretesslagen i ett sådant fall (se bl.a. den skiljaktiga meningen i RÅ 2002 ref. 103). Mycket talar för att den aktuella uppgiften inte har omfattats av s.k. förundersökningssekretess hos socialnämnden i Norrköping. Jag har därför valt att inte gå vidare i frågan om handläggaren i detta fall gjort sig skyldig till sekretessbrott. Likväl vill jag starkt ifrågasätta utlämnandet av uppgiften om brottsmisstanken till CC. Enligt min mening måste socialtjänsten alltid vara återhållsam med att på eget initiativ lämna ut uppgifter som har samband med ett ärende som pågår vid en annan myndighet och som skyddas av sekretess där. Innan en sådan uppgift lämnas ut bör som regel samråd ske med den berörda myndigheten, i detta fall åklagare/polis. Något sådant samråd skedde inte i förevarande fall. Orsaken till att uppgiften lämnades ut utan föregående samråd synes ha varit att handläggaren trodde att CC hade underrättats om brottsmisstanken. De handlingar som handläggaren hade tillgång till utgjorde knappast underlag för henne att dra en sådan slutsats. Nämnden synes dela min uppfattning om att det var olämpligt att underrätta CC om brottsmisstanken, och jag finner därför inte skäl att ytterligare uppehålla mig vid saken.

Av remissvaret framgår att det i förhandsbedömningen förekom en felaktig uppgift om att CC hade del i vårdnaden om FF. I varje angelägenhet som rör barn måste myndigheten naturligtvis se till att skaffa sig korrekt information om vem eller vilka som är barnets vårdnadshavare. Att missta sig i fråga om en så grundläggande och viktig omständighet är även det en brist i handläggningen som socialnämnden inte kan undgå kritik för. Socialnämndens remissvar tyder dessutom på att (den felaktiga) uppgiften att CC var vårdnadshavare var avgörande för handläggarens ställningstagande att han skulle underrättas om ett en anmälan hade kommit in till nämnden men att en utredning inte skulle inledas.